

Prínos profesora Otakara Sommera pre rozvoj slovenskej právnej vedy

Martin Gregor*

Abstrakt: Už ako úradník na Ministerstve školstva a národnej osvety sa profesor Otakar Sommer výrazným spôsobom zaslúžil o vznik Právnickej fakulty Univerzity Komenského. Následne tam zastával post profesora rímskeho práva v rokoch 1921 až 1928. Vďaka svojej charizmatickej povahe sa stal prirodzeným stredobodom akademickej obce, ktorá ho v roku 1923 zvolila za dekana fakulty a v roku 1926 za rektora Univerzity Komenského. Na báze archívnych prameňov i spomienok súčaníkov sa táto štúdia pokúša analyzovať základné rysy jeho pôsobenia v Bratislave, pričom pozornosť autora sa sústreďuje najmä na zhodnotenie vedeckého odkazu Otakara Sommera pre ďalší rozvoj Právnickej fakulty Univerzity Komenského i slovenskej právnej vedy ako takej.

Kľúčové slová: profesor Otakar Sommer, rímske právo, začiatky slovenskej právnej vedy, 100 rokov Právnickej fakulty Univerzity Komenského

Úvod

15. augusta 2020 sme si pripomenuli už osemdesiate výročie smrti profesora rímskeho práva Otakara Sommera. V máji 2021 to zároveň bude presne sto rokov, odkedy prezident Masaryk vymenoval prvých šesť profesorov pre novozriadenú právnickú fakultu v Bratislave, medzi inými aj profesora Sommera.¹ Tieto pamätné udalosti nám dávajú príležitosť nielen na bilancovanie pôsobenia českých profesorov na Slovensku v medzivojnovom období, ale zvlášť na akcentáciu zásluh Otakara Sommera pri vzniku Právnickej fakulty Univerzity Komenského i pestovaní právnej vedy na našom území. Napokon, už v súkromnej ročenke profesorského zboru v Bratislave bol Sommer vyznamenaný čestným titulom „zakladateľ zakladateľů“.² Pomocou archívnych prameňov a dobovej literatúry sa táto štúdia pokúša zhodnotiť pôsobenie Otakara Sommera na bratislavskej fakulte. Vychádzame pritom z hypotézy, že Sommerovo zakladateľské úsilie ďaleko presiahlo obzory rímskeho práva a zásadným spôsobom prispelo k rozvoju slovenského právneho a univerzitného života. Máme za to, že jeho odkaz sa v tomto prostredí úspešne udržal aj po jeho návrate do Prahy v roku 1928.

Otakar Sommer študoval na Právnickej fakulte Karlo-Ferdinandovej univerzity v Prahe. Pokračoval v diele svojho učiteľa Leopolda Heyrovského, zakladateľa modernej českej romanistiky.³ Absolvoval študijné pobyty v Berlíne a v Lipsku, kde sa načas smel stať

* JUDr. Martin Gregor, PhD., katedra rímskeho práva, kánonického a cirkevného práva, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta. E-mail: martin.gregor@flaw.uniba.sk, <https://orcid.org/0000-0001-6168-9233>. Tento príspevok bol vypracovaný na základe podpory z Grantu APVV č. 17-0022 *Rímsko-kánonické vplyvy na slovenské verejné právo*.

¹ Za riadnych profesorov boli vymenovaní: Augustín Ráth, Emil Svoboda, Karel Laštovka, Otakar Sommer; za mimoriadnych Bohuš Tomsa a Jan Vážný. Pozri: Zřízení právnické fakulty v Bratislavě. *Právní obzor*. 1921, roč. 4, č. 1, s. 247–248.

² EPITAF (súkromný tisk). Bratislava: Graeca Bratislavensis, 1931, s. 17.

³ SOMMER, Otakar. Leopold Heyrovský (předneseno ve schůzi Právnické jednoty v Praze). *Právník*. 1924, roč. 63, č. 5, s. 180; k Heyrovského odkazu: CVETLER, Jiří. Tři učitelé římského práva. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvnímu výročí jeho smrti*. Turnov: Müller, 1941, s. 216–229; SKŘEJPEK, Michal. Leopold Heyrovský. In: SKŘEJPKOVÁ, Petra (ed.). *Antologie československé právní vědy v letech 1918–1939*. Praha: Linde, 2009, s. 155–159.

súčasťou okruhu študentov profesora Ludwiga Mittheisa.⁴ Pod jeho vplyvom sa Sommer oddal úsiliu vyhľadávať aktuálne paralely medzi rímskym a súčasným právom.⁵ Zároveň v tomto prostredí sa u neho sformovala jasná vízia o nárokoch na pôsobenie univerzitného profesora.⁶

Sommer sa habilitoval v roku 1913 na pražskej Právnickej fakulte po predložení monografie *Dies cedens v právu rímském*,⁷ jednou z prvých prác, ktorá v českých krajinách v plnej miere využila interpolačnú metódu.⁸ Počas prvej svetovej vojny pracoval ako úradník v rámci prestížneho orgánu českej samosprávy, Zemského výboru Českého kráľovstva.⁹ Po vzniku samostatného Československa bol už 22. decembra 1918 na základe uznesenia Ministerskej rady vymenovaný za radcu na vysokoškolskom odbore Ministerstva školstva a národnej osvety s účinnosťou od 1. januára 1919.¹⁰ Na tomto mieste sa začal angažovať aj v procese vzniku nových právnických fakúlt v Brne a v Bratislave.¹¹

1. Podmienky pre vznik novej fakulty

Právnická fakulta Univerzity Komenského bola založená na rezíduách dovtedajšieho systému právnického vzdelávania, s ktorým sa bolo potrebné vyrovnávať. V Uhorsku pôsobili dva druhy vzdelávacích inštitúcií pre právnikov: právnické fakulty a právnické akadémie. Druhá z týchto foriem predstavovala nižší stupeň, absolventi akadémií si mohli následne doplniť vzdelanie a získať doktorát na riadnych právnických fakultách v Budapešti, Kluzi alebo v Záhrebe.¹² Na území Slovenska pôsobili tri právnické akadémie: v Bratislave,¹³ v Košiciach¹⁴ a v Prešove.¹⁵

⁴ Národný archív ČR (ďalej „NA ČR“), č. fondu: 871, fond: Ministerstvo kultu a vyučování, Vídeň 1882–1918, inv. 18, sg. 5 Prag Jus-Professoren A–Z, názov: Otakar Sommer, kartón 132: Dr. iur. Otakar Sommer. Habilitace pro právo římské z 12. júla 1913.

⁵ Svoje názory prezentoval najmä v príspevkoch: SOMMER, Otakar. Novější směry v romanistice. In: *Památník Spolku českých právníků Všehrd*. Praha: Všehrd, 1918, s. 75–84; SOMMER, Otakar. Právo římské a dnešní civilistika. *Průdy*. 1925, roč. 9, č. 2, s. 109–114.

⁶ „Sommerovi nemohlo újiti kouzlo duchovní a umělecké kultury Mittheisovy domácnosti, jemuž rovného dosud nepoznal [...]. Co divného, že Sommer si zde vytvořil svou představu o kulturní a společenské funkci univerzitního profesora ve vyšší poloze, než bylo u nás zvykem, a že se jí pak snažil ve svém životě přiblížiti.“ Citované podľa: BOHÁČEK, Miroslav. Jak rostl a pracoval Otakar Sommer. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 34.

⁷ SOMMER, Otakar. *Dies cedens v právu římském*. Praha: Bursík a Kohout, 1913, 134 s.

⁸ Archiv Univerzity Karlovy (ďalej „AUK“). Fond: Právnická fakulta Univerzity Karlovy 1882–1953, inv. 162, názov: Sommer Otakar, kartón 18: Zpráva referenta kommisie L. Heyrovského z 16. júna 1913.

⁹ Archiv Akademie věd České republiky (ďalej „AAV ČR“), fond: Otakar Sommer, č. fondu: 421, názov: osobní doklady, kartón 1: Curriculum vitae z 13. februára 1921. Sommer mal dokonca príležitosť viac krát zastupovať Zemský výbor pred viedenským správnym súdom v daňových a sociálnych otázkach. Na základe svojich skúseností zostavil prehľad nálezov, ktoré publikoval: SOMMER, Otakar. Dávka z přírůstků hodnoty: Přehled novější praxe. *Správní obzor: časopis věnovaný veřejné správě*. 1918, roč. 10, č. 8, s. 298–311.

¹⁰ NA ČR, fond: Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, Sign. Otakar Sommer, kartón 217: Žiadosť Presidia Ministerstva školství z 23. marca 1919.

¹¹ Z pozície ministerského úradníka predsedal komisii pre zriadenie Právnickej fakulty Masarykovej univerzity. Kvôli nezhodám v zložení tamajšieho profesorského zboru dlho panovalo medzi Sommerom a Weyrom napätie. Pozri: WEYR, František. *Paměti 2: Za republiku (1918–1938)*. Brno: Atlantis, 2001, s. 40–41.

¹² HALÁSZ, Ivan. Vznik slovenskej právnickej infraštruktúry po roku 1918. *Právnik*. 2017, roč. 156, č. 7, s. 603–604.

¹³ Okrem Právnickej akadémie sa právo čiastočne vyučovalo aj na iných bratislavských školách, napríklad: ČAPLOVIČ, Ján. Vyučovanie práva na bratislavskom ev. lýceu do r. 1848. *Právny obzor*. 1968, roč. 51, roč. 4, s. 536–540.

¹⁴ K vzdelávaniu na Košickej akadémii pozri: FEDORČÁK, Peter. Continuity and University Tradition in Košice in the Period 1777–1922. *Studia Historyczne*. 2013, roč. 56, č. 4, s. 579–586; KMETY, Adrien. *A Kassai felsőoktatás intézményeinek halhatói 1776–1852*. Budapest: Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2018, 718 s.

¹⁵ K starším dejinám štúdia práva v Prešove (kde okrem iných študoval aj slávny slovenský básnik Pavol O. Hviezdoslav) pozri: BIDOVSKÝ, Eugen. Právne disciplíny na dištriktuálnom evanjelickom kolégiu v Prešove do revolúcie r. 1848. *Právny obzor*. 1967,

Vznik bratislavskej právnickej akadémie úzko súvisí s preložením dovtedajšej Trnavskej univerzity do Budína za vlády Márie Terézie.¹⁶ Na jej mieste vznikla v roku 1777 Právnická akadémia, ktorá bola následne 15. mája 1784 presťahovaná do Bratislavy, kde našla svoje trvalé sídlo (najprv v bývalom kláštore Klarisiek, od roku 1851 v budove niekdajšieho jezuitského gymnázia pri Dóme sv. Martina).¹⁷ Dlhý čas prevládala ako vyučovací jazyk latinčina, čiastočne aj nemčina, až po rakúsko-uhorskou vyrovnávanú bolo vzdelávanie definitívne pomadarchené, hoci niektoré prednášky (napr. z národného hospodárstva) sa aj naďalej uskutočňovali v nemčine.

Na naliehanie širokej verejnosti sa však mala zriadiť aj na území Slovenska riadna právnická fakulta. Veľké očakávania boli naplnené po prijatí zákonného článku XXXVI z roku 1912 o zriadení Maďarských kráľovských univerzít v Debrecíne a v Bratislave.¹⁸ Tento predpis predpokladal v Bratislave vznik Alžbetínskej univerzity, pomenovanej podľa sv. Alžbety Uhorskej. Bývalá právnická akadémia vytvorila vhodné zázemie pre zriadenie samostatnej Právnickej fakulty, ktorá začala pôsobiť už od zimného semestra 1914.¹⁹ Právnická fakulta patrila medzi najrozvinutejšie súčasti vtedajšej Alžbetínskej univerzity, oproti nej Lekárska fakulta nebola stále dobudovaná (mala len klinické časti) a Filozofická fakulta nikdy reálne nevznikla.²⁰ Z toho vyplýva, že na území Slovenska pôsobila aj v časoch Habsburskej monarchie určitá sieť, ktorá zabezpečovala vzdelávanie kandidátov právnej vedy, pravdaže, nesporným problémom bol ich maďarský charakter.

Bezprostredne po vzniku samostatnej Československej republiky sa stala aktuálnou otázka ďalšej existencie týchto inštitúcií.²¹ Spočiatku sa nová vláda usilovala o zachovanie maďarskej právnickej fakulty, postupne sa tu mala popri maďarčine etablovať aj výučba československého práva.²² Vedenie tejto univerzity však naďalej militantne presadzovalo náuku o integrite krajín svätošťefanskej koruny, maďarčina ostala jediným vyučovacím jazykom a predmet štúdia sa obmedzoval výhradne na uhorské právo.²³ Tieto skutočnosti

roč. 50, č. 10, s. 909–915; VASILKOVÁ, Darina. *Prešovské kolégium Potiského dištriktu evanjelickej cirkvi (Teologická akadémia a právnická akadémia)*. Prešov: Universum, 2008, 427 s. Po zániku monarchie sa akadémia presťahovala do Miškovca v Maďarsku.

¹⁶ K dôvodom preloženia pozri: REBRO, Karol. Právnická fakulta Univerzity v Trnave (K 300. výročiu jej založenia). *Právny obzor*. 1967, roč. 50, č. 3, s. 254–256 (podľa Márie Terézie bolo potrebné zriadiť jednu veľkú univerzitu v krajine, no autor sa zamýšľa nad uprednostnením geograficky centrálného umiestneného Budína pred Bratislavou ako vtedajším – stále – hlavným mestom Uhorska); pozri aj: JANKOVIČ, Vendelín. *Trnavská univerzita: Kapitoly o dejinách univerzity v rokoch 1635–1777*. Bratislava: Pamiatkový ústav, 1995, s. 52.

¹⁷ Pri príležitosti storočného výročia presťahovania akadémie do Bratislavy jej dejiny výborne zmapoval maďarský historik Tivadar Ortvay (*Száz év egy hazai főiskola életéből a pozsonyi kir. Akadémiának 1784-től 1884-ig való fennállása alkalmából*. Budapest: Magyar Kir. Egyetemei Könyvnyomdában, 1884). Z tohto doktrinálneho diela čerpajú všetci neskorší slovenskí autori: VARGA, Alexander. Príspevok k dejinám Právnickej akadémie v Bratislave v období absolutizmu a dualizmu 1850–1914. *Právny obzor*. 1973, roč. 56, č. 1, s. 54–69; KALAŠOVÁ, Katarína. Z dejín Kráľovskej právnickej akadémie v Bratislave v období absolutizmu a dualizmu. *Acta iuridica Sladkoviciensia II*. Sládkovičovo: Vysoká škola Danubius, 2011, s. 32–56; ďalej tiež HUBENÁK, Ladislav. Poslucháči práva na Právnickej akadémii v Bratislave v rokoch 1784–1850. *Právny obzor*. 1968, roč. 51, č. 3, s. 279–283.

¹⁸ *(A debreczeni és a pozsonyi magyar királyi tudományegyetem felállításáról)*.

¹⁹ HORNA, Richard. Bratislava jako univerzitní město. In: *Bratislava*. Berlin: Dari-Verlag, 1928, s. 36–37.

²⁰ ENGEMANN, Iris. Die ungarische Elisabeth-Universität in Bratislava. In: *Die Slowakisierung Bratislavy: Universität, Theater und Kulturgemeinden*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2012, s. 77–83.

²¹ „Lež vysoké školy v Prešporku a v Košiciach svojemu cieľu nezodpovedajú vzdelávajúc v ňom výlučne len pre maďarský národ úradníkov.“ Slovenská právnická akadémia. *Pešťbudínske vedomosti*. 1864, roč. 4, č. 4 (12. január 1864), s. 1.

²² K tomu pozri aj: TÓTH, Andrej. Menšinová vysokoškolská výuka ako politická otázka – maďarské požiadavky v Československu 1918–1938. In: JANUŠKA, Jiří (ed.) *Česko-maďarské obzory: Kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů*. Praha: Karolinum, 2019, s. 66 an.

²³ Už v novembri 1918 odoslal profesorský zbor Alžbetínskej univerzity predsedovi uhorského parlamentu naliehavý apel, „aby s nasadením všetkých síl a materiálnych prostriedkov nedovolil pripojiť Bratislavu k inému štátnemu útvary“. Pozri: Telegramm

napokon viedli k prijatiu zákona č. 375/1919 Zb. z. a n., ktorým sa zriadila Československá štátna univerzita so sídlom v Bratislave.²⁴ V ustanovení § 1 tento zákon predpokladal aj vznik Právnickej fakulty.²⁵

Nedostatok kvalifikovaných pedagogických síl však viedol Ministerstvo školstva a národnej osvety k úvahe, že vytvorenie Právnickej fakulty v Bratislave si vyžaduje istý odklad. Slovenskí uchádzači zatiaľ mohli začať študovať právo na fakultách v Prahe alebo Brne, kým by sa nevytvorila dostatočná vrstva mladej generácie, ktorá by sa mohla ujať výučby na novej fakulte.²⁶ Bol to práve Otakar Sommer, odborový radca ministerstva školstva, ktorý údajne vyhlásil: „že k vybudovaniu právnickej fakulty slovenskej bude možno prikročiť v najlepšom prípade za päť – šesť rokov. Podľa jeho názoru musí sa s tým počkať, až nám dorastú na slovo vziaté vedecké sily, ktorých dľa neho ani v Čechách nie je dosť.“²⁷

Zásadný odpor slovenských predstaviteľov vo vzťahu k tomuto riešeniu však napokon priviedol vládne kruhy predsa len k rozhodnutiu o čo najrýchlejšom zriadení Právnickej fakulty. Podľa vykonávacieho nariadenia č. 276/1921 Zb. z. a n. mala byť maďarská právnická fakulta definitívne uzavretá ku 31. júlu 1921 (ust. § 4) a počnúc zimným semestrom nasledujúceho akademického roka 1921/1922 mala začať svoju činnosť Právnická fakulta Univerzity Komenského.

2. Otakar Sommer a vznik Právnickej fakulty Univerzity Komenského

Na Ministerstve školstva a národnej osvety pôsobil docent Otakar Sommer v rámci vysokoškolského odboru pod vedením ministerského radcu Františka Mlčocha.²⁸ K jeho agende patrili všeobecné veci vysokých škôl, fakulty právnické, teologické a vysoké školy obchodné. Sommerova hlavná úloha však spočívala v koordinácii vzniku právnických a teologických fakúlt pri novozaložených univerzitách v Brne a v Bratislave. Už z titulu svojej funkcie sa teda výrazne angažoval v rámci prípravných prác na zriadení Právnickej fakulty Univerzity Komenského, vrátane katolíckej bohosloveckej fakulty v Bratislave.

Sommer zavítal do Bratislavy prvýkrát v septembri 1919 ako ministerský úradník. Mal vyšetriť pomery, panujúce na maďarskej právnickej fakulte a overiť možnosti jej existencie popri novozriadenej Československej štátnej univerzite v Bratislave.²⁹ Vtedy „po prvé

der Professorenkörper der Pressburger Universität an dem Kultus- und Unterrichtsministerium und an den Präsidenten des Ungarischen Nationalrates. *Pressburger Zeitung (Abendblatt)*. 1918, roč. 312, č. 155 (13. november 1919), s. 2.

²⁴ BEŇA, Jozef. Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. In: SCHELLE, Karel a kolektív (eds). *Encyklopedie českých právních dějin*. 5. svazek: *Pa-Právní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 868.

²⁵ K parlamentnej rozprave pozri zápis: <<https://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/061schuz/s061019.htm>> [cit. 2020-08-12].

²⁶ VIETOR, Martin. Vznik Univerzity Komenského. In: *Právněhistorické studie*. 1971, č. 16, s. 242–243. Podobne: VIETOR, Martin. Právnická fakulta Univerzity Komenského. In: BARTL, Július (ed.). *50 rokov Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1969, s. 186.

²⁷ Právnická fakulta v Bratislave. *Právny obzor*. 1920, roč. 3, č. 1, s. 62.

²⁸ *Sborník Ministerstva školství a národní osvěty: ministerstvo, školské úřady, vysoké, střední a odborné školství*. Praha: Ministerstvo školství, 1920, s. 8.

²⁹ Ku generálnemu prevzatíu Alžbetinskej univerzity v Bratislave zo strany československých orgánov došlo už v januári 1919. Z poverenia pražského Ministerstva školstva (možno priamo Sommera) ju vykonali nadporučík V. Ulehla a poručík A. Kolonek. Vtedajšia tlač uvádza: „Univerzitný senát, v čele s rektorom, dr. Edmundom Pollnerom, protestoval proti tomu a vyhlásil terajšie zariadenie univerzity, až na ďalšie rozhodnutie mierovej konferencie, za majetok uhorského štátu [...]. Protest, rozumie sa, málo osožil. Komisia prevzala 6. a 7. januára celý univerzitný komplex a podala svoje informácie na Ministerstvo výučby, na ministra dr. Šrobára a župana Zocha [...]. Právnická fakulta je v budove starej právnickej akadémie a je i v knižnici univerzity najlepšie zastúpená.“ Prevzatie prešporskej univerzity: Telegramm Slovenskej tlačovej kancelárie. *Slovenský denník*. 1919, roč. 2, č. 11 (15. január 1919), s. 3.

viděl a slyšel Slovensko a dovedl se ihned rozhodnouti“.³⁰ Výsledkom jeho cesty bolo prevzatie inventáru maďarskej fakulty a vydanie zákazu prijímania ďalších študentov.³¹ Na ďalšiu služobnú cestu do Bratislavy sa vypravil v októbri 1920, pričom je zaujímavé, že o jeho úlohe informovala v rubrike *Chýrnik* aj slovenská tlač: „Po tieto dni bol v Bratislave odborový radca z ministerstva osvety, dr. Sommer, aby prezrel tunajšiu univerzitu Komenského a porobil potrebné kroky k tomu, aby počiatkom budúceho školského roku v Bratislave bol otvorený prvý ročník právnickej fakulty. O túto vec veľmi sa tiež zaujíma unifikáčny minister dr. Fajnor.“³²

Potom, čo na Ministerstve školstva definitívne padlo rozhodnutie o vzniku Právnickej fakulty Univerzity Komenského na jeseň 1921, Sommerovo úsilie sa začalo koncentrovať na dva veľké ciele. Prvým z nich bolo zostavenie adekvátneho profesorského zboru, ďalším vybudovanie dôstojnej knižnice pre novú fakultu.

V zmysle parémie *exempla trahunt* šiel sám príkladom a na novej fakulte prijal pozíciu profesora rímskeho práva. Paradoxne, už vo februári 1919 bol Sommer oslovený s ponukou, aby sa stal profesorom rímskeho práva na novej fakulte v Brne. Túto ponuku odmietol. Rozhodol sa uprednostniť svoju ministerskú službu, čím rímske právo na Brnenskej fakulte odsúdil na dlhoročné supľovanie zo strany profesora správneho práva Rudolfa Dominika. Stolica rímskeho práva tam ostala neobsadená až do príchodu profesora Jána Vážneho z Bratislavy.³³

Avšak, keď v novembri 1920 bola Právnická fakulta Karlovej univerzity oficiálne požiadaná o pomoc pri zriadení sesterskej fakulty v Bratislave, odhodlal sa post profesora rímskeho práva predsa len prijať.³⁴ S možnosťou pôsobenia v Bratislave dokonca dobrovoľne oslovil ďalších kolegov. Obrátil sa aj na profesora Emila Svobodu, ktorý v živých farbách načrtnol oduševnenie, s akým ho Sommer prišiel nahovárať na prijatie bratislavskej profesúry:³⁵ „Přišel se mnou vyjednávat, zda bych nepřijal profesuru občanského práva na universitě bratislavské. Jen kdo ví, jakými pouty jsem spojen s Prahou, dovede si představit obět, o jakou u mne šlo. Nehledal jsem zisku, nic mi so Slovenska nespadlo do klína. Ale Sommer mi dovedl takovým způsobem vylíčit nutnost oběti a spolupráce, že jsem po delším váhání svolil. Dnes nelituji toho rozhodnutí, protože jsem zažil v Bratislavě tolik radosti z práce a z přátelství dobrých lidí [...]“.³⁶

Okrem toho, Sommer prejavil osobitné úsilie, aby do Bratislavy priviedol viacero perspektívnych absolventov pražskej právnickej fakulty. Za účelom zvýšenia ich kvalifikácie im pomohol zabezpečiť zahraničné študijné pobyty vo Francúzsku a v Nemecku. Touto cestou začali na bratislavskej fakulte pôsobiť Vratislav Bušek, Richard Horna, či Rudolf

³⁰ BOHÁČEK, Miroslav. Jak rostl a pracoval Otakar Sommer. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 47.

³¹ SOMMER, Otakar. Založení Právnické fakulty University Komenského. In: *Ročenka University Komenského za první pětiletí 1919–1924*. Bratislava: Akademický senát University Komenského, 1925, s. 56.

³² Právnická fakulta v Bratislave. *Slovenský denník*. 1920, roč. 3, č. 232 (12. októbra 1920), s. 2.

³³ BOHÁČEK, Ladislav. Římské právo na meziválečné brněnské právnické fakultě. In: NEMEC, Matuš a kol. (eds). *Ius romanum schola sapientiae: Pocta Petrovi Blahovi k 70. narozeninám*. Trnava: Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2009, s. 489–490; podobne VOJÁČEK, Ladislav. Právní romanistika na Právnické fakultě v Brně. In: BĚLOVSKÝ, Petr – STLOUKALOVÁ, Kamila (eds). *Caro amico: 60 kapitol pro Michala Skřejpka aneb římské právo napříč staletími*. Praha: Auditorium, 2017, s. 24–25.

³⁴ AUK, Fond: Právnická fakulta Univerzity Karlovy 1882–1953, č. fondu 29, inv. 752, název: Návrhy na universitu v Bratislavě, kartón 92: Protokol o schůzi komise z 17. ledna 1921; NA ČR, fond: Ministerstvo školství a kultury, Praha – osobní, Sign. Otakar Sommer, kartón 217: Jmenování odborového rady Dra. Otakara Sommera z 22. apríl 1921.

³⁵ Pozri aj: ELIÁŠ, Karel. Humanista ve službách republiky: K výročí Emila Svobody. *Právník*, 2018, roč. 157, č. 10, s. 828.

³⁶ SVOBODA, Emil. Na památku. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 268.

Rauscher. Najmä vďaka jeho úsiliu bol historickoprávny študijný oddiel Právnickej fakulty v krátkej dobe úplne personálne obsadený.³⁷

Sommer sa pre semináre novej fakulty tiež usiloval zabezpečiť postačujúci knižničný fond. Začiatkom októbra 1920 bol zo strany ministra školstva splnomocnený na obstaranie nákupu kníh a vedeckých pomôcok pre bratislavskú právnickú fakultu. Za týmto účelom podnikol na jar 1921 s budúcim profesorom Janom Vážnym trojtýždňovú pracovnú cestu do Talianska, kde nakúpil mnohé cenné diela z odboru rímskeho práva, právnej filozofie, avšak i občianskeho práva. Pravidelne dochádzal do Viedne, kde sa v tamjších antikvariátoch snažil pre fakultu nadobudnúť knihy o rakúskom práve za čo najlepšie vyjednané ceny. Pomocou svojich oddaných štipendistov riadil nákup literatúry z Paríža i Berlína.³⁸ Až do okamihu zriadenia fakulty spočívali všetky knihy dobre uskladnené vo veľkých debnách na ministerstve v Prahe.

Sommerova snaha zaobstaráť pre seminárne knižnice Právnickej fakulty Univerzity Komenského čo najrozmanitejšiu a kvalitnú literatúru sa stretla s úspechom. Podarilo sa mu získať knihy medzinárodnej proveniencie, pričom s osobitnou záľubou sa venoval najmä zveľaďovaniu romanistickej knižnice.³⁹ Jeho zásluhou bola na bratislavskej právnickej fakulte umiestnená časť z knihovne samotného profesora Ludviga Mitteisa, ktorú prostredníctvom Sommera odkúpil Československý štát po Mitteisovej smrti od jeho potomkov za cenu 50 000 Kč, hoci len papyrologická zbierka bola ocenená na 25 000 Kč a hodnota ostatných kníh v skutočnosti presahovala 80 000 Kč.⁴⁰

Vďaka Sommerovmu organizačnému úsiliu patrilo „seminář práva římského mezi nejlépe organisované a vybavené ústavy universitní v celé střední Evropě, což jest jednomyslně uznáváno hosty tu-i cizozemskými, kteří ústavy tyto navštívili“.⁴¹ Knižnicu romanistického seminára dôsledne roztriedil a s pomocou svojej asistentky, slečny Boženy Němčické, vytvoril k nej vecný register na základe lístkového systému.⁴²

3. Sommerova sinekúra?

Prezident Tomáš Garrigue Masaryk oficiálne vymenoval Otakara Sommera za riadneho profesora na Právnickej fakulte v Bratislave 20. mája 1921. Spolu s ním boli za profesorov ustanovení Karel Laštovka v odbore správneho práva, Bohuš Tomsa v odbore právnej filozofie, Jan Vážný v odbore rímskeho práva, napokon Augustín Ráth a Emil Svoboda za občianske právo.⁴³ Nasledovalo zloženie sľubu vysokoškolských pedagógov v Nostickom paláci.

O niekoľko desaťročí neskôr profesor Tomsa trochu nadnesene popísal dobrodružstvo, na ktoré sa s Otakárom Sommerom v roku 1921 podujali: „Země, do které přicházel, trpěla tím, že její kulturní život se omezoval na několik míst, kde se stydlivě rozvíjel. Neprošel ještě ohněm očistujících realismu, který učí chápati pravdu bez příkras [...]. Rušivě

³⁷ LAŠTOVKA, Karel. *Prvé třiletí Právnické fakulty*. Bratislava: Akademický senát University Komenského, 1925, s. 5.

³⁸ SOMMER, Otakar. *Založení Právnické fakulty University Komenského*, s. 58.

³⁹ LAŠTOVKA, Karel. Univ. profesor Otakar Sommer. *Právny obzor*. 1929, roč. 12, č. 5, s. 152.

⁴⁰ AAV ČR, fond: Otakar Sommer, č. fondu: 421, názov: referáty, posudky, kartón 23: Mitteisova knihovna.

⁴¹ HORNÁ, Richard. Patnáct let Komenského university v Bratislavě. In: *Pamětný spis Bratislavy, hlavního města Slovenska*. Bratislava: Nákladem vlastním, 1934, s. 117–118.

⁴² K otázce vztahu Otakara Sommera ku knihám pozri: KLÍMA, Josef. Sommer v knihovně pražského romanistického semináře. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 190–192.

⁴³ *Zřízení právnické fakulty v Bratislavě*, s. 247–248.

zasahovaly i mravní a společenské předsudky. Nebylo vhodné půdy pro vážnou a úpornou vědeckou práci a snaha po hlubším vzdělání byla u mládeže zatlačována touhou po pohodlném životě a kariéře [...].“⁴⁴

Napriek menovaniu Otakara Sommera za profesora v Bratislave, Prezídium Ministerstva školstva a národnej osvety prejavilo záujem, aby ostal naďalej pracovať aj v službách ministerstva. V tomto zmysle mu bola 20. mája 1921 opätovne predĺžená zmluva.⁴⁵ Sommer sa však nechcel vzdať ani prednášok, ktoré z pozície súkromného docenta naďalej viedol na Právnickej fakulte Karlovej Univerzity. Po vzniku Právnickej fakulty Univerzity Komenského v októbri 1921 sa Sommer ocitol v kuriózne situácii. Bol riadnym profesorom rímskeho práva v Bratislave, zároveň pôsobil ako súkromný docent na Karlovej univerzite a navyše bol ministerským úradníkom, ktorý si mal plniť služobné povinnosti. Prirodzene, kumulácia týchto funkcií sa nestretla s pochopením verejnosti a Sommer sa čoskoro ocitol pod paľbou podozrení a výčitiek.

Ani po rokoch sa Sommer nezmieril s výhradami, ktoré sa na verejnosti už vtedy nazývali ako tzv. *Sommerův případ*. „Míra neporozumění se strany nejširší veřejnosti pro tyto snahy byla vskutku pozoruhodná, bylo by lze napsati o tom trpkou kapitolu,“ sťažoval si neskôr Sommer.⁴⁶ Výčitky verejnosti sa však nedotýkali len množstva jeho funkcií, smerovali aj k ne hospodárnemu nakladaniu s finančnými prostriedkami pri obstarávaní kníh pre bratislavskú fakultu, dokonca sa vyskytli podozrenia z klientelizmu pri vysielaní nádejných učiteľov do zahraničia, ba na Slovensku ho obvinili aj z toho, že spomínanú služobnú cestu do Talianska na jar 1921 Sommer využil na súkromné účely turistického rázu. Tieto klebety Sommer sarkasticky vyvracal:

„Na cestě jsem většinu nocí strávil ve vlaku, abych v krátké době k dispozici mi jsoucí projel co nejvíce italských universitních měst. Na Vesuv jsem nelezl, ale byl jsem na velikonocní pondělí v Pompejích, kde jsem s povolením ředitelství neapolského musea prohlédl *nuovi scavi*, jinak širokému publiku nepřístupné. Druhým allotriem bylo odpůdne, strávené v Římě na foru a Palatinu. Myslím, že tato cesta vynesla republice víc, než leckterý placený výlet za presidentem republiky na Capri.“⁴⁷

Následne sa kvôli týmto kontroverziám dostal do sporu s ministrom Vavrom Šrobárom. Konflikt eskaloval natoľko, že Sommer bol odhodlaný zrieknuť sa bratislavskej profesúry, ak sa s podobnými ťažkosťami stretáva už na samom začiatku svojho poslania.⁴⁸ Napokon ho však odvolali z iného postu. V službách Ministerstva školstva a národnej osvety Sommer formálne zotrval do konca novembra 1921. Hoci sám odmietol odstúpiť z tejto pozície, o jeho odchode rozhodol autoritatívne minister s tým, že následne sa vo *Vestníku ministerstva* publikovala správa o dobrovoľnom odstúpení profesora Sommera. Ukončenie pracovného vzťahu s ministerstvom malo negatívny dopad na mnohé Sommerove zábery, keďže svoj post sa pokúšal využiť na vyššie ciele. Jeho odchodom napríklad nadišlo ustali snahy o založenie katolíckej bohosloveckej fakulty v Bratislave.⁴⁹

⁴⁴ TOMSA, Bohuš. Profesorem v Bratislavě. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 144.

⁴⁵ BOHÁČEK, Miroslav. *Jak rostl a pracoval Otakar Sommer*, s. 47.

⁴⁶ SOMMER, Otakar. *Založení Právnické fakulty University Komenského*, s. 58.

⁴⁷ Spis nesie názov „Případ Sommerův“. AAV ČR, fond: Otakar Sommer, č. fondu: 421, názov: osobní doklady, kartón 1.

⁴⁸ „K případu prof. Sommera vydal profesorský sbor právnické fakulty Komenského university toto prohlášení: V posledních dnech byly podniknuty v novinách útoky proti Otakaru Sommerovi [...] profesor Sommer od zahájení přednášek veškeré své povinnosti učitelské řádně plní.“ Případ prof. Sommera. Čas. 1921, roč. 31, č. 280 (30. listopadu 1921), s. 5–6. Útoky tlače inicioval najmä profesor Srdínka.

⁴⁹ LAŠTOVKA, Karel. *Univ. profesor Otakar Sommer*, s. 152.

Po rozviazaní zväzku s Ministerstvom školstva sa však Sommerovi na druhej strane uvoľnili sily na tvorivú prácu pre novozriadenú fakultu v Bratislave. V citovanej súkromnej ročenke profesorského zboru ho za to patrične ocenili: „Získal za to obdiv a lásku a ,exegit monumentum aere perennius“. Je Sommer duch výjimečný, jenž dovedl při svém příjezdu uvést v běh kolotoč bratislavský, neleka se, že bude snad pod tíhou jeho všednosti a nepřízně pohřben.“⁵⁰

4. Reformné zámery v oblasti organizácie fakulty a pedagogického procesu

Nová fakulta v Bratislave predstavovala pre Sommera priestor slobody a voľnosti, kde mohol naplno realizovať svoje vízie. Založenie novej inštitúcie však so sebou prinieslo aj množstvo problémov, ktoré bolo nutné urgentne riešiť. Profesor Tomsa poznamenáva, že: „jen z nepochopiteľné neinformovanosti mohla se v jistých kruzích zroditi představa, že život na nově zřízené fakultě probíhal klidně a idylicky. Skutečnost byla právě opačná: neboť bylo nutno v poměrně krátké době vykonati dílo, které staré již zavedené university měly za sebou [...]. A právnická fakulta vyrůstala téměř z ničeho, neboť co zbývalo z chatrného vybavení bývalé maďarské právnické fakulty, bylo tak sporé, nepostačující a v takovém stavu, že to bývalo někdy spíše na překážku než k užitku nově zřízené školy slovenské [...]. Právě tato perspektiva zlákala profesora Sommera a způsobila, že se rozhodl pro Slovensko.“⁵¹

V praxi sa na novej škole pociťovala najmä absencia interných predpisov, ktoré by upravovali autonómne záležitosti fakulty. Práve Otakar Sommer sa stal autorom inštrukcií pre slávnostné promócie na Univerzite Komenského, pre Právnickú fakultu vypracoval rokovací poriadok zasadnutí profesorského zboru a pravidiel organizácie jednotlivých seminárov. Sommer tiež inicioval vydávanie zbierky predpisov bratislavskej univerzity a právnickej fakulty.⁵² Jeho návrh schválil akademický senát a Sommer sa stal editorom prvej z jej troch častí, venujúcej sa právnenému postaveniu učiteľov a pomocnému vedeckému personálu.⁵³

Už pri samotnom vzniku bratislavskej fakulty sa stal otcom myšlienky založiť jej vlastnú knižnú edíciu pod názvom *Knihovna Právnickej fakulty University Komenského*, ktorá mala vytvoriť priestor pre vydávanie monografických prác učiteľov fakulty. Počas celého bratislavského obdobia pôsobil ako jej hlavný konateľ a účtovník.⁵⁴ Zároveň sa stal autorom Poriadku edičnej rady tejto *Knihovne*. Do života zamýšľal uviesť aj ďalšiu edíciu, kde by sa publikovali najlepšie práce študentov, ktoré vzišli z činnosti jednotlivých seminárov.

Poslanie Otakara Sommera sa však rozhodne neobmedzovalo len na administratívne záležitosti fakulty. Práve v Bratislave napísal svoj zásadný spis *Reforma právnických studií*.⁵⁵ Už od čias ministerskej služby sa Sommer úprimne zaujímal o otázky organizácie

⁵⁰ EPITAF (súkromý tisk), s. 18.

⁵¹ TOMSA, Bohuš. *Profesorem v Bratislavě*, s. 148–149. Podobne: „Býti zakladatelem fakulty je pěkná věc pro první tableau profesorské a pro jubilejní ročenky, ale v celku je to věc velmi nepříjemná.“ Pozri: EPITAF (súkromý tisk), s. 9.

⁵² *Sbírka zákonů a nařízení pro Universitu Komenského v Bratislavě. Část 1: Předpisy o vysokoškolských učitelích a o pomocném personálu vědeckém*. Bratislava: Universita Komenského, 1928, 158 s.

⁵³ TOMSA, Bohuš. *Profesorem v Bratislavě*, s. 152.

⁵⁴ V jej rámci vydal posmrtné dielo HEYROVSKÝ, Leopold. *Římský civilní proces*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského, 1925.

⁵⁵ SOMMER, Otakar. *Reforma právnických studií*. Bratislava: Knihovna právnické fakulty University Komenského, 1975.

a štruktúry právnického štúdia. Bojoval za lepšiu kvalitu absolventov stredných škôl a gymnázií na Slovensku, pričom dnes sa môže javiť ako kontroverzné, že sa negatívne stavал k prijímaniu absolventov obchodných akadémií na právnické fakulty,⁵⁶ lebo ich nepokladal za dostatočne zorientovaných v materii humanistických predmetov.⁵⁷

Vo veciach právnického štúdia Sommer celou váhou svojej autority podporoval zavedenie obligatórnych praktických cvičení v rámci Seminárov ako organizačných zložiek fakulty. V Bratislave sa už od začiatku presadila jeho vízia, aby z povinných predmetov boli vypísané praktické cvičenia s nutnou účasťou študentov, čím sa malo zamedziť absenčnému štúdiu. Súčasťou diskusie však bola aj kontrola účasti študentov na samotných prednáškach. Jeho postoj bezprostredne súvisel s neúnavným bojom proti praktikám tzv. repetítorov, teda súkromných doučovateľov, venujúcich sa študentom, ktorí nechodili na prednášky a nepovinné semináre, často z dôvodov, keď pre svoje zlé sociálne postavenie museli ísť cez deň pracovať na úkor návštev fakulty.⁵⁸

Pokiaľ išlo o samotných poslucháčov, záležalo mu na tom, aby ich k štúdiu neviazala len tzv. chlebová otázka.⁵⁹ Študenti sa nemali sústrediť iba na vidinu čo najrýchlejšieho nadobudnutia diplomu, ktorý by následne slúžil ako podklad na vytvorenie pohodlnej budúcnosti v živote.⁶⁰ Preto bol aj prísny skúšajúcim, ktorý dbal na rozvoj logického myslenia svojich študentov. Na Právnickej fakulte Univerzity Komenského sú semináre na základe prečítanej prezencie pre študentov povinné aj v súčasnosti.

Pri presadzovaní ideí o odbornej a mravnej pripravenosti právnického stavu však výrazne ovplyvnil aj štruktúru právnického vzdelávania na Slovensku. Od roku 1921 sa začali ozývať hlasy proti zrušeniu stále existujúcej Právnickej akadémie v Košiciach. Citujeme z dennej tlače: „*tieto dni boli zahájené porady s ministrom spravodlnosti a ministrom školstva, aby dosavádna maďarská právnická akadémia v Košiciach nebola zrušená, ale aby bola poslovenčená. Je v záujme nášho východu, ktorý nemá dostatok slovensky vychovaného úradníckeho sboru, aby dostal v Košiciach právnickú školu, v ktorej by vyštudovala mládež z najbližšieho okolia [...] kruhy v Prahe sa dali presvedčiť, že slovenská právnická akadémia na ďalekom východe nebude na ujmu právnického štúdia.*“⁶¹

Napriek týmto pragmatickým skutočnostiam Sommer ostro protestoval proti zavedeniu systému právnických akadémií „*neboť pokládal akademie za ústavy snižující vědeckou úroveň právnického studia, a proto neschopné vychovati zdatné a inteligentní práv-*

⁵⁶ Výnos Ministerstva školstva a národnej osvety zo dňa 7. augusta 1924, č. 80.964-III „o studiu abiturientů obchodních akademii na právnických fakultách“ (uverejnený vo Vestníku Ministerstva školstva pod č. 91/1924).

⁵⁷ „Zapomnělo se docela, že právník v životě nebude snad jen rádcem soukromohospodářských podnikatelů, nýbrž v největším počtu případů soudcem, zastáncem v patologických případech lidských vzájemných styků a ochráncem zájmů veřejných. Tento specifický účel právnické výchovy vyžaduje nezbytně vyššího stupně vzdělanosti, který lze předpokládati zejména u absolventů středních škol humanistických, kde celý způsob přípravy vede nejen ke schopnosti abstraktního myšlení, ale i působení na zúšlechťení povahy, jda za cíly ideálními.“ Pozri: SOMMER, Otakar. *Reforma právnických studií*, s. 14.

⁵⁸ BUŠEK, Vratislav. *Sommerovy snahy o reformu právnických studií*. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 101.

⁵⁹ Pojem „chlebové štúdium“ (*Brotstudium*) po prvý krát použil osvietenský pedagóg Peter Villaume, ktorý ho vo svojej typológii postavil do protikladu k idealistickému druhu štúdia. Kým prvé z nich sa zameriavalo výlučne na výkon budúcej praxe, idealistické štúdium bolo založené na získaní širokého kvanta vedomostí, zúšľachtujúcich človeka (VILLAUME, Peter. *Practische Logik für junge Leute, die nicht studiren wollen*. Berlin: Lagarde und Friedrich, 1787, s. 154.) V Sommerových dobách však výraz „chlebové štúdium“ nadobúdval pejoratívny podtón. K chlebovému štúdiu na nemeckých právnických fakultách: PIEROTH, Bodo. *Deutsche Juristenausbildung im Wandel der Zeiten*. In: *Deutsche Schriftsteller als angehende Juristen*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. XXV–XXVII.

⁶⁰ BUŠEK, Vratislav. *Sommerovy snahy o reformu právnických studií*, s. 101.

⁶¹ Slovenská právnická akadémia v Košiciach. *Slovenský denník*. 1921, roč. 4, č. 120 (29. mája 1921), s. 2.

níky [...]. Úroveň právnického stavu na Slovensku, vychovaného v bývalých akademiách, dávala mu v tom za pravdu. Proto vehementně potíral myšlenku některých slovenských politiků, aby vedle právnické fakulty bratislavské byla na Slovensku zřízena ještě právnická akademie a byla mu nesnesitelná myšlenka, že by právnická fakulta bratislavská měla zradit vědecké poslání a klesnouti na stupeň bývalých akademií.⁶² Tieto úvahy našli svoje vyjadrenie v oficiálnom stanovisku bratislavského profesorského zboru z júla 1922: „Akademie byly spíše ústavy pro výchování státního úřednictva a nesledovaly žádných vyšších cílů [...] Jediná právnická fakulta pro Slovensko i Podkarpatskou Rus plně stačí, a to jak z důvodů výchovných tak i finančních.“⁶³

5. Funkcie na bratislavskej fakulte

Otakar Sommer po celý čas svojho pôsobenia v Bratislave zastával post predsedu komisie pre štátne skúšky historickoprávne a tú si podržal ešte niekoľko rokov po svojom návrate do Prahy. Zároveň bol členom komisie pre štátne skúšky judiciálne.⁶⁴ Hoci v Bratislave vyučoval predovšetkým prednášky a semináre z rímskeho práva, suploval aj prednášky z práva občianskeho, autorského,⁶⁵ ale aj medzinárodného práva súkromného.⁶⁶ Jeho hodiny boli u študentov mimoriadne obľúbené: „On to byl, který razil cestu novému typu cvičení s příznačným názvem ‚praktická‘ cvičení z římského práva, jejichž heslem bylo: od práva římského k právním problémům a životu dneška.“⁶⁷

Prirodzená autorita profesora Sommera sa odrazila v množstve akademických funkcií, ktoré počas bratislavského obdobia zastával takmer nepretržite. V školskom roku 1922/1923 sa Sommer stal prodekanom Právnickej fakulty Univerzity Komenského, v nadchádzajúcom školskom roku pôsobil ako jej dekan.⁶⁸ V tejto pozícii vyvinul úsilie o urýchlené začatie rekonštrukcie a prístavby Auditoria maxima v budove Právnickej fakulty na Kapitulskej ulici.⁶⁹

V školskom roku 1925/1926 bol opäť prodekanom Právnickej fakulty a napokon na schôdzi profesorského zboru 20. mája 1926 bol zvolený za rektora Univerzity Komenského na akademický rok 1926/1927.⁷⁰ Pri svojej inštalácii 25. novembra 1926 predniesol vo veľkej posluchárni na Kapitulskej ulici slávnostnú prednášku na tému *Funkce zákona ve vývoji římského práva soukromého*.

Ako najvyšší predstaviteľ Univerzity Komenského sa zasadzoval za čo najrýchlejšie vybudovanie moderného internátneho komplexu na pozemkoch Lafranconi v Bratislave. Veľmi dbal o kvalitnú sociálnu starostlivosť pre študentov. Aj vtedajší pracovník kancelárie rektorátu Václav Budil potvrdil, že „v Bratislavě ležela Sommerovi na srdci i otázka hygienického ubytování a tělesného zdraví studentstva. Proto mu nešel ani význam tělesné

⁶² TOMSA, Bohuš. *Profesorem v Bratislavě*, s. 156.

⁶³ NA ČR, Fond: Ministerstvo školství, Praha, č. fondu 371, sign. 5V, kartón 1148: Stanovisko profesorského zboru o ponechání právnické akademie v Košicích z 13. júla 1922.

⁶⁴ LAŠTOVKA, Karel. *Prvé třilétí Právnické fakulty*, s. 10.

⁶⁵ Ešte v októbri 1930 predniesol na Právnickom zjazde v Bratislave prednášku z oblasti práva duševného vlastníctva na tému: *Ochrana autora v oboru radiodiffuse se zřetelem k článku 11 bis usnesení římské konference 1928*.

⁶⁶ Otakar Sommer. In: NAVRÁTIL, Michal (ed.). *Almanach československých právníků*. Praha: J. Slovák, 1930, s. 412.

⁶⁷ VÁŽNÝ, Jan. Učenec a učitel. *Lidové noviny*. 1940, roč. 48, č. 417 (18. augusta 1940), s. 9.

⁶⁸ LAŠTOVKA, Karel. *Univ. profesor Otakar Sommer*, s. 154.

⁶⁹ LAŠTOVKA, Karel. *Prvé třilétí Právnické fakulty*, s. 4.

⁷⁰ Nový rektor Univerzity Komenského. *Slovenský denník*. 1926, roč. 9, č. 117 (21. mája 1926), s. 3.

výchovy pro studentstvo. Podporoval zájem studentův o sportovní hry způsobem sobě vlastním.“⁷¹

V období Sommerovho rektorátu na Právnické fakulte vznikol Ústav slovanského práva pod dočasným vedením Rudolfa Rauschera, kým ho nevystriedal Jozef Markov.⁷² Úrad najvyššieho funkcionára Univerzity Komenského v Bratislave však využil aj na zaštitenie vzniku novej vedeckej spoločnosti, ktorá by poskytovala platformu pre všetkých vedcov na území Slovenska, a tým zároveň pozdvihla úroveň tunajšej vedy.

Dôvody, ktoré Sommera viedli k takémuto rozhodnutiu, analyzoval profesor Tomsa: „Po r. 1918 nemělo Slovensko vhodného ohniska, v němž by se sbíhal jeho vědecký život. Bylo tu sice již středisko národně kulturního slovenského ruchu – totiž Matice. Ale její ústředí bylo mimo sídlo university, a kromě toho jako vědecká instituce měla dosti omezený obor působnosti a byla příliš zatížena popularizační a propagační činností. Rovněž duch, který v ní vládl, neposkytoval vyhlídku, že by se mohla stát skutečným centrem vědeckého života na Slovensku. Proto se pociťovala potřeba instituce, která by byla ústředím vědecké práce a vědeckého průzkumu Slovenska.“⁷³

Takouto vedeckou spoločnosťou sa mala stať *Učená Společnost Šafaříkova*. A profesor Sommer patril medzi jedného z jej zakladajúcich členov, angažoval sa aj v prípravnom výbore. Predmetné združenie malo mať aj svoj vlastný vedecký časopis s názvom *Bratislava* a Sommer bol od samého počiatku poverený úlohou redaktora (právnickej sekcie) periodika tejto spoločnosti s názvom *Bratislava*.⁷⁴ Ustanovujúca schôdza Učenej spoločnosti sa konala pod jeho záštitou 6. decembra 1926⁷⁵ a „jeho rektorský projev při ustavení Učené společnosti Šafaříkovy měl epochální příděch“.⁷⁶ V nasledujúcom školskom roku 1927/1928 zastával funkciu prorektora Univerzity.

6. Denný režim a zvyky Otakara Sommera

Po celú dobu svojho bratislavského pôsobenia mal Sommer trvalé bydlisko aj naďalej vo svojom pôvodnom byte na pražských Hradčanoch. Každý týždeň cestoval medzi Prahou a Bratislavou. Zo Sommera sa tak stal „t. ř. pojízdny profesor, do Bratislavy jezdíval každý týden na několik dní, ale poměry dobře ovládal. Poznával je i cestou, ve vlaku, v jídelním voze, v rozhovoru s poslanci, ministry, profesory, úředníky.“⁷⁷

Dochádzajúci profesori to však vôbec nemali ľahké. Už len cesta vlakom z Prahy do Bratislavy po prevrate trvala zhruba desať hodín a meškanie spojov sa aj vtedy nestávalo zriedkakedy... ako v roku 1940 spomínal Karel Laštovka „tenkrát jsme byli mladí, myli

⁷¹ BUDIL, Václav. Vzpomínáme na Otakara Sommera. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 215.

⁷² Zpráva odstupujícího rektora University prof. JUDr. Otakara Sommera 27. listopadu 1927. In: *Ročenka University Komenského za studijní rok 1927/1928*. Bratislava: Akademický senát University Komenského, 1928, s. 10–14.

⁷³ TOMSA, Bohuš. *Profesorem v Bratislavě*, s. 153.

⁷⁴ Bratislava bola popri *Prúdoch*, *Slovenských Pohľadoch* a *Sborníku Matice Slovenskej* štvrtým slovenským vedeckým časopisom, pričom „jej zovňajšia úprava, formát, tlač a papier sú na naše pomery až príliš skvostné“. V úvode prvého zväzku sa nachádzala aj reč rektora Sommera, v ktorej vykreslil genézu vzniku Šafaříkovej spoločnosti. Pozri: L. K. Bratislava. *Průdy*, 1927, roč. 11, č. 5, s. 308–309.

⁷⁵ Zpráva odstupujícího rektora University prof. JUDr. Otakara Sommera 27. listopadu 1927, s. 11. K tomu pozri aj Sommerovu reč, ktorá bola zverejnená v plnom znení: SOMMER, Otakar. Řeč, již zahájeno prvé slavnostní sedění Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě. *Bratislava: Časopis učené společnosti Šafaříkovy*, 1927, roč. 1, č. 1, s. 1–4.

⁷⁶ PRAŽÁK, Albert. Doba a osobnost. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 301.

⁷⁷ PRAŽÁK, Albert. *Doba a osobnost*, s. 306.

*jsme se v České Třebové ve tři hodiny ráno u pumpy anebo jsme odjížděli z Prahy s příslušnou dávkou několika lahví vína. Ta poesie již asi nebude.*⁷⁸ Otakar Sommer však dokázal aj z úmorného cestovania v prostredí nepohodlných bratislavských rýchlikov vyťažiť maximum: „*duši bratislavských rychlíků [...] byl nebožtík Otakar Sommer [...]. Připadalo mi vždy, jako by byl takřka naším hostitelem při těchto přátelských večerech v jídelním voze, kde zasedal rozkošnický k bílé tabuli, duševně i fyzicky rozložitý a plný téměř animální radosti, že může večereti v kruhu přátel [...]. A skoro nám bývalo smutno, když průvodčí vlaku přerušil naše rozhovory upozorněním – příští stanice Bratislava – a když jsme si s milým Otakarem stiskli ruku na rozloučenou.*“⁷⁹

Príchodom vlaku do Bratislavy sa všetko len začínalo. Práve vtedy sa Sommer horúčkovo pustil do práce a vďaka svojej energii inicioval činnosť všetkých ostatných: „*bývaly to sváteční dni, kdy Sommer přijížděl. V tyto dny nastávala horečná činnost v tvoření nových návrhů a námětů, jak zdokonalit a povznést práci na fakultě, ve vědecké společnosti i v organizaci vědecké práce jednotlivců. Konaly se schůze a schůzky, rozvíjela se čilá debata a Sommer měl pohotově každému radu, návrh a pomoc.*“⁸⁰

Len čo Sommer dorazil zo železničnej stanice na fakultu, už prvý večer ho očakávali kolegovia – priatelia: „*býval totiž římský seminář útočištěm létajících profesorů [...]. Po příjezdu nočního pražského vlaku sedávalo se v římském semináři dlouho do noci při sklence vína a při nezbytných toskáncích. Referovalo se o novinkách pražských i bratislavských. Sestavoval se program týdenní práce, rokovalo se o aktualitách. Nescházela ani cigaretu nepouštějící ženská ruka sl. Němčické,⁸¹ melancholicky přihlížející k tomu, jak magnificus Sommer nosí černou kávu a po té vymývá a utírá hrníčky.*“⁸²

Tradícia týchto pracovných a predsa len v určitom zmysle aj uvoľňujúcich večerných a nočných zasadaní sa trvalo vryla do pamäte jednotlivých profesorov: „*na ty schůze z fakultních přátel Sommrových jistě nikdo nezapomene! Vidím stále např. ony debatní večery, na nichž se probíraly budoucí úkoly vědecké společnosti Šafaříkovy a program vědeckého časopisu Bratislava. Večery ty dýchaly srdečností jako červenové bratislavské noci v tiché Kapitulské ulici. Byly veselé, ale velmi vážné svými důsledky ve vědecké organizaci fakulty, vědecké společnosti i ve vědecké práci.*“⁸³

Na druhý deň po príchode sa Otakar Sommer začal najprv venovať vybavovaniu korešpondencie vo svojej pracovni. Popri tom mu fakultní úradníci a asistenti referovali o najdôležitejších udalostiach, pričom Sommer sa dokázal sústrediť rovnomerne na obe činnosti.⁸⁴ Následne sa konali rôzne oficiálne rokovania profesorského zboru: „*Fakultní ruch odrážel se především v častých sborových zasedáních [...]. Když sbor zasedal, tonula místnost v modrošedé mlze doutníkového a cigaretového dýmu, který houstl, jak se jednání*

⁷⁸ AAV ČR, fond: Otakar Sommer, č. fondu: 421, názov: Korespondence – Karel Laštovka, kartón 7. List Karola Laštovku z 1. novembra 1938 Otakarovi Sommerovi.

⁷⁹ CHALOUPECKÝ, Václav. Bratislavský rychlík. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 246–247.

⁸⁰ RAUSCHER, Rudolf. Sommerovo přátelství. In: BOHÁČEK, Miroslav (ed.). *Otakar Sommer: K prvému výročí jeho smrti*, s. 264.

⁸¹ Božena Němčíková, študentka, ktorá bola promovaná na doktorku práv 8. novembra 1928 a pri tejto príležitosti predniesla prednášku *O poměru mezinárodního a vnitrostátního právního řádu v theorii a judikatuře československých soudů* (in: *Ročenka University Komenského za studijní rok 1928–1929*. Bratislava: Nákladem Akademického senátu University Komenského, 1930, s. 120–131). Profesorovi Sommerovi pomohla vytvoriť listkový katalóg knihovne romanistického seminára (pozri *Ročenka University Komenského za studijní rok 1927–1928*. Bratislava: Nákladem Akademického senátu University Komenského, 1928, s. 10).

⁸² EPITAF (súkromný tisk), s. 7–8.

⁸³ RAUSCHER, Rudolf. *Sommrovo přátelství*, s. 264.

⁸⁴ TOMSA, Bohuš. *Profesorem v Bratislavě*, s. 148.

*prodlužovalo nebo když se stávalo napínavější a dramatičtější [...]. Duší zasedání profesorského sboru byl profesor Sommer. Vytvořil sloh sborového jednání a byl zpravidla iniciátorem usnesení, která určovala vývoj fakulty.*⁸⁵

Sommerov ideál akademického života a vzájomnej spolupráce vedcov naprieč odborami sa naplňal inštitútom tzv. dekanských a rektorských večerí, ktoré počas zastávania svojich funkcií v Bratislave zaviedol a v rámci profesorského zboru sa výborne etablovali, ba neprestali sa usporadúvať ani po Sommerovom odchode z Bratislavy: „*nastoupení nového děkana právnické fakulty bylo každoročně provázeno malou interní slavností. Tyto děkanské slavnosti staly se – a to především Sommerovou zásluhou – fakultní tradicí, která byla zachovávána od příchodu českých profesorů na Slovensko až do jejich odchodu.*“⁸⁶

Záver

„Sommer často naznačoval, že najkrásnejšie dny jeho priateľstvá boli v kruhu jeho spolupracovníkov na bratislavské právnickej fakulte. Až sa bude jednou psáť histórie tejto fakulty, bude jisté konstatováno, že Sommer bol jejím tvůrcem.“⁸⁷ Týmito slovami spomínal profesor Rudolf Rauscher na pôsobenie Otakara Sommera v Bratislave. Aj keď sa Sommer vrátil koncom roku 1928 späť na svoju *alma mater* do Prahy, kde prevzal druhú stolicu rímskeho práva po zosnulom profesorovi Heyrovskom, na bratislavskú fakultu sa ešte dlho potom vracal pri príležitosti naplánovaných štátnych skúšok a rôznych fakultných slávností. O bratislavských novinkách sa vždy rád nechal informovať od svojich priateľov. Ešte aj v pohnutých momentoch pred odchodom českých profesorov v roku 1938 sa naňho profesor rímskeho práva Václav Budil obrátil vo veci nástupu mladého asistenta Karola Rebra: „*V rozhovorech s p. prof. Tomsom jsme dospěli k výsledku, že to bude snad nejlepší řešení pro Bratislavu, a že pro ně nalezneme souhlas i Vaší Magnificence.*“⁸⁸

Profesor Sommer sa zásadným spôsobom zaslúžil o vznik Právnickej fakulty Univerzity Komenského hneď vo viacerých smeroch. Už ako ministerský úradník bol hlavným organizátorom prípravných prác pre jej založenie. Nemaľou mierou sa angažoval v procese kreácie profesorského zboru na novej fakulte. Práve tento priateľský kolektív mu neskôr poskytol pevné zázemie v ďalších bojoch o zachovanie tejto fakulty a jej poslanie. Zo spomienok súčasníkov vyplýva, že bol akýmsi prirodzeným stredobodom celého diania na fakulte.

Zaslúžil sa aj o vznik jej seminárnych knižníc, pričom s osobitnou obľubou budoval knižnicu romanistického seminára. Právnickej fakulte Univerzity Komenského síce pripadlo dedičstvo v podobe zaistenej knižnice bývalej maďarskej fakulty,⁸⁹ no Sommerova práca je aj tak v tomto smere nezanedbateľná. Fakultnú knižnicu doplnil nielen nevyhnutnými knižnými titulmi z oblasti predlitavského práva, ale najmä zaobstaral nákup

⁸⁵ Ibidem, s. 149.

⁸⁶ Ibidem, s. 160.

⁸⁷ RAUSCHER, Rudolf. *Sommerovo přátelství*, s. 264.

⁸⁸ AAV ČR, fond: Otakar Sommer, sign. IIb, kartón 3: List Václava Budila z Bratislavy profesorovi Otakarovi Sommerovi z 21. decembra 1938.

⁸⁹ Samotná knižnica maďarskej právnickej fakulty pozostávala nielen zo zbierok bratislavskej právnickej akadémie a knižnice bývalého jezuitského gymnázia, ale aj bratislavskej mestskej knižnice, ktorú mesto darovalo Univerzite pri príležitosti jej otvorenia. Hoci šlo o početnú zbierku, väčšina kníh bolo zastaraných, neboli využiteľné bezprostredne v rámci moderného právnického vzdelávania. Pozri: HORNA, Richard. *Bratislava jako universitní město*, s. 39.

najnovších zahraničných titulov, doktrínálnych diel, ale aj učebných pomôcok pre študentov. Jeho vedecký prístup k budovaniu knižných fondov dopomohol k veľmi kvalitnému vybaveniu tunajšej fakulty.

Sommer bojoval za odstránenie systému právnických akadémií, čo bol veľmi špecifický fenomén uhorského školstva. Možno polemizovať o tom, že či by pre vývoj Východného Slovenska nebolo predsa len lepšie zachovanie tamojšej právnickej akadémie v prípade jej poslovenčenia. Ak zohľadníme nekompromisný postoj Otakara Sommera v otázkach kvality vysokoškolského štúdia, jeho stanovisko možno aj v tomto prípade akceptovať. Snáď aj oceniť, ak vezmeme do úvahy, že na Slovensku nepretrvávala existencia druhotriednych ústavov pre výchovu úradníkov. Len právnické fakulty boli plne spôsobilé na poskytnutie ozajstného právnického vzdelania, nič polovičatého jestvovať nemôže, lebo taký prvok mohol následne devalvovať hodnotu celého profesijného stavu. Pestovanie vedy bolo jediným faktorom, ktorý profesorovi Sommerovi ležal na srdci.

Tento motív stál napokon aj za jeho zápasom proti tzv. chlebovému štúdiu, keď sa študenti usilovali o absolvovanie štúdia len kvôli vidine zaopatrenej budúcnosti. Hoci Sommerove prednášky boli u študentov mimoriadne vyhľadávané, zaiste neoblúbeným bol jeho boj s absenčným štúdiom, v dôsledku ktorého mnohí študenti chodievali radšej do zamestnania, než na fakultu, pričom na skúšky sa učili pomocou doučovateľov a tzv. výcucov. Sommer sa preto zasadzoval za zavedenie obligatórnych praktických cvičení, ktoré sa na bratislavskej fakulte začali organizovať ako prvé v republike. Vybudovanie novej inštitúcie na troskách starého uhorského systému, popasovanie sa s predsudkami, s ktorými sa profesori často stretávali v radoch širokej verejnosti, a zanechanie odkazu, ktorý presahuje... to je prínos profesora Sommera pre slovenskú právnu vedu.

Bratislavská fakulta si zachovala charakter, ktorý jej vtlačil Otakar Sommer, počas celého medzivojnového obdobia. Nie je náhodou, že práve z jej radov pochádzali aj profesori Vratislav Bušek a Rudolf Rauscher, kuloármi označovaní za súčasť tzv. Sommerovej kliky v období vypuknutia *Saturníkovej aféry* (1934–1935). Tento stav pretrvával až do odchodu českých profesorov z Bratislavy. Emocionálne podfarbený list profesora Laštovku informoval Sommera o hrozivých dôsledkoch týchto udalostí pre jeho milovanú bratislavskú fakultu: „*Je pro nás bolestí, že náš stát tak hluboce poklesl, ale je bolestí i proto, že právě Tvoji nejbližší přátelé v Bratislavě jsou převratem tak dotčeni. Jak Ti Rauscher referoval, vidíš, že Tvoje dílo, totiž zřízení právnické fakulty jest vlastně v troskách, poněvadž celá řada profesorů musí fakultu opustiti a jiní budou ji následovati pro svůj věk, takže z bývalého obsazení zůstane jenom velmi málo kolegů. Co bude dále, sám Pán Bůh ví.*“⁹⁰

⁹⁰ AAV ČR, fond: Otakar Sommer, č. fondu: 421, názov: Korespondence – Karel Laštovka, kartón 7. List Karla Laštovku z 1. novembra 1938 Otakarovi Sommerovi.

Contribution of Professor Otakar Sommer for the Development of Slovak Jurisprudence

Martin Gregor

Abstract: Already as a clerk at the Department of Education and National Enlightenment, professor Otakar Sommer significantly contributed towards the formation of the Faculty of Law at the Comenius University. Thereafter, he held the position of a professor of Roman Laws from 1921 till 1928. Thanks to his charismatic nature, he became a natural centre of the academia which elected him as the dean of faculty in 1923 and as chancellor of the Comenius University in 1926. Based on archive sources and memories of his contemporaries, this study attempts to analyze fundamental features of his activity in Bratislava, while the attention of the author is focused namely on the evaluation of the scientific message of Otakar Sommer for further development of the Faculty of Law at the Comenius University and the Slovak jurisprudence as such.

Key words: professor Otakar Sommer, Roman Laws, origins of the Slovak jurisprudence, 100 years of the Faculty of Law at the Comenius University